

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

КОЛІСНІЧЕНКО АНГЕЛІНА ІВАНІВНА

УДК 378.018.8:373.5.011.3-051:811](492)(043.3)

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ІНОЗЕМНИХ МОВ В УНІВЕРСИТЕТАХ НІДЕРЛАНДІВ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Умань – 2020

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Коляда Наталія Миколаївна,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
професор кафедри соціальної педагогіки
та соціальної роботи.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Шандрук Світлана Іванівна,
Центральноукраїнський державний
педагогічний університет
імені Володимира Винниченка,
завідувач кафедри лінгводидактики та
іноземних мов;

кандидат педагогічних наук, доцент
Лавриш Юліана Едуардівна,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»,
завідувач кафедри англійської мови
технічного спрямування № 2.

Захист відбудеться «4» вересня 2020 р. о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 74.053.01 в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини за адресою: 20300, Черкаська обл., м. Умань, вул. Садова, 2.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (20300, Черкаська обл., м. Умань, вул. Садова, 2).

Автореферат розіслано «4» серпня 2020 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. В. Совгіра

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Для ефективного забезпечення потреб суспільства галузь освіти має перебувати у стані постійного розвитку та реагувати на зовнішні і внутрішні зміни у його функціонуванні. Більш інтенсивний період змін є ніщо інше як освітня реформа, потреба у якій настає через зниження якості освіти, що негативно у подальшому впливає на розвиток суспільства загалом.

Українська освіта прагне європейської інтеграції, тому у концепції «Нова українська школа» (2016) визначено новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної професійної реалізації. Нова концепція розвитку педагогічної освіти (2018) спрямована на вдосконалення системи педагогічної освіти для створення бази підготовки педагогічних працівників нової генерації, створення умов для залучення до педагогічної діяльності фахівців інших професій та забезпечення умов для становлення і розвитку сучасних альтернативних моделей безперервного професійного та особистісного розвитку педагогів. У Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти, Законі України «Про загальну середню освіту» (2019) зазначено, що система навчання іноземних мов дає можливість застосовувати комунікативно-діяльнісний підхід оволодіння мовами як важливий засіб міжкультурного спілкування. Галузеві стандарти вищої освіти вказують на відповідність цілей вищої освіти та професійної підготовки освітньо-кваліфікаційній характеристиці випускника закладу вищої освіти, яка визначає місце фахівця у структурі галузей економіки держави і вимоги до його компетентності, інших соціально важливих якостей, систему виробничих функцій і типових завдань діяльності й умінь для їх реалізації.

Бажання України інтегруватись у європейський освітній простір пояснює значний інтерес до освіти інших країн, які досягли успіху в реформуванні системи освіти. Серед інших – Нідерланди, які вважаються одним із засновників Європейського союзу та мають високі освітні стандарти. Крім того, відповідно до рейтингів з викладання іноземних мов English Proficiency Index (EF EPI), що здійснюються щорічно міжнародною організацією «English First», вже 9 років поспіль (2011-2019) ця країна займає своє місце у трійці лідерів, тоді як за даними 2019 року Україна має середній рівень, займаючи лише 49 позицію зі 100 країн.

За результатами рейтингів Міжнародного дослідження якості читання і розуміння тексту (PIRLS – Progress in International Reading Literacy Studying) Нідерланди мають позитивний досвід росту рівня як освіченості свого населення загалом, так і за рівнем володіння іноземними мовами зокрема, адже за даними Міжнародної асоціації з оцінювання навчальних досягнень (IEA – International Association for the Evaluation of Educational Achievement) понад 90 % нідерландців володіють мовою міжнародного спілкування. Такий значний відсоток населення, що розмовляє англійською мовою, маючи при цьому офіційну мову – нідерландську, дає підстави вважати, що рівень викладання іноземних мов у цій країні заслуговує на увагу та потребує системного і ґрунтового вивчення з метою використання зарубіжного позитивного досвіду у вітчизняну практику.

У контексті означеного актуалізується необхідність вивчення та впровадження в українську освіту зарубіжного досвіду підготовки майбутніх учителів іноземних мов у Нідерландах з метою наближення національної освіти до європейських і

світових тенденцій, що передбачає здійснення порівняльних досліджень у галузі освіти.

Значний внесок у вивченні досвіду підготовки вчителів іноземних мов у провідних країнах світу здійснили українські учені-дослідники А. Роляк (Данія), Г. Ахмед (Ірак), Л. Романюк (Ізраїль), В. Синельник (Японія), І. Білецька, Я. Бондарук, М. Кокор, О. Волкова (США), І. Сілютіна (Швеція), А. Лагутіна (Іспанія), І. Захарова (Польща), С. Прохорова, С. Гринюк (Фінляндія), С. Коцур (Австрія), Є. Процько (Бельгія), О. Антоненко (Чеська Республіка), Н. Сулим (Англія і Шотландія), К. Кравченко (Німеччина), О. Голотюк (Франція) та ін.

Особливу цінність для наукової розробки проблеми мають компаративні розвідки вітчизняних учених (О. Заболотна, Л. Заяць С. Каричковська, Ю. Лавриш, О. Локшина, І. Самойлюкевич, А. Сбруєва С. Шандрук та ін.), предметом уваги яких став міжнародний досвід реформування сучасної освіти, проблеми європейської інтеграції в освітній сфері, гуманізації освіти тощо.

Привертають увагу праці українських учених-компаративістів, в яких побіжно висвітлюються ті чи інші аспекти підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Так, у наукових розвідках О. Безлюдного, В. Безлюдної, Ю. Запорожцевої, В. Махінов, О. Місечко, С. Ніколаєвої та інших пропонуються концепції та різноманітні аспекти професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови, шляхи формування необхідних для успішної роботи компетенцій, підготовки до інтерактивного навчання школярів тощо.

Вагомий внесок у розвиток галузі, що пов'язана з освітньою компаративістикою, зробили нідерландські науковці А. ван Есен (A. J. van Essen), К. Щрійнер (Ch. Schrijner), М. Луненберг (M. Lunenberg), Дж. М. Уїлемс (G. M. Willems), М. Сноек (M. Snoek) та інші, у працях яких висвітлений позитивний досвід з реформування освіти у Нідерландах.

Заслужують на увагу й праці К. Бойченко «Організація системи шкільної освіти в Нідерландах: сучасні тенденції», «Інноваційний підхід у викладанні іноземних мов у Нідерландах»; О. Алексєєва «Сучасні тенденції виховання та освіти в розвинених країнах світу»; Л. Заяць «Інтеграція освітнього та науково-дослідницького компонентів діяльності університетів у Нідерландах», «Порівняльний аналіз університетської освіти в Україні та Нідерландах у контексті Болонських угод» тощо.

Однак аналіз наукових досліджень, які в тому чи іншому аспекті розглядають університетську освіту у Нідерландах, чи її адміністрування, демонструє, що прогресивний досвід цієї країни щодо професійної підготовки вчителів іноземних мов є недостатньо вивченим та дослідженим українською педагогічною наукою. Здійснений історіографічний аналіз свідчить, що проблема комплексно і системно не вивчалася. Саме дослідження професійної підготовки вчителів іноземних мов у Нідерландах є тим джерелом, аналіз та осмислення якого сприятиме розв'язанню низки проблем якісної підготовки фахівців у галузі іншомовної лінгвістики в нашій країні саме у час активного реформування освіти в Україні відповідно до викликів сьогодення.

Актуальність дослідження зумовлена прагненням адаптувати вітчизняну освіту до європейських стандартів, а глибоке вивчення й аналіз професійної

підготовки майбутніх учителів іноземних мов сприятиме подоланню недоліків і *суперечностей*, що наявні в системі освіти України, зокрема між:

- підвищенням вимог до професійної підготовки вчителів іноземних мов та браком державної підтримки для реалізації реформ в Україні;
- прагненням наблизити вітчизняну систему професійної підготовки учителів іноземних мов до світових і європейських вимог та відсутністю необхідних умов для реалізації підвищення якості підготовки фахівців у цій сфері;
- необхідністю й об'єктивною потребою комплексного порівняльного аналізу досвіду реформування сучасної нідерландської та вітчизняної освіти для підвищення конкурентоспроможності вчителів іноземних мов у освітньому просторі не лише України, але й інших європейських країн.

Отже, актуальність означеної проблеми, її соціально-педагогічне значення, необхідність подолання зазначених суперечностей, а також об'єктивна потреба в освоєнні позитивного досвіду високорозвинених країн з метою перспективного розвитку вітчизняної освіти зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: **«Професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов в університетах Нідерландів».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дослідження є складовою наукової теми кафедри англійської мови та методики її навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини «Конструювання змісту навчання іноземних мов на мовному факультеті» (державний реєстраційний номер № 111 U 007527). **Тему дослідження затверджено вченою радою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 10 від 21 лютого 2017 року) та узгоджено бюро Міжвідомчої ради з координаційних досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 2 від 28 березня 2017 року).**

Мета дослідження – на основі теоретичного обґрунтування проблеми дослідження визначити організаційно-педагогічні засади професійної підготовки вчителів іноземних мов в університетах Нідерландів та розробити рекомендації щодо врахування прогресивних ідей позитивного нідерландського досвіду у системі вищої педагогічної освіти України.

Відповідно до теми та мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Здійснити аналіз стану дослідженості наукової проблеми у вітчизняній і зарубіжній педагогічній теорії.
2. Дослідити трансформації системи підготовки вчителів іноземних мов у загальному контексті розвитку педагогічної освіти в Нідерландах.
3. Виокремити організаційні засади професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в університетах Нідерландів.
4. Охарактеризувати педагогічні засади професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в університетах Нідерландів.
5. Здійснити порівняльний аналіз професійної підготовки вчителів іноземних мов у системі освіти в Україні та Нідерландах і запропонувати рекомендації для вітчизняної вищої педагогічної освіти України щодо впровадження ефективних заходів, враховуючи позитивний нідерландський досвід.

Об'єкт дослідження – система педагогічної освіти майбутніх учителів іноземних мов.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні засади професійної підготовки вчителів іноземних мов в університетах Нідерландів.

Методи дослідження. Для розв'язання завдань дослідження використано комплекс взаємопов'язаних методів: *теоретичні методи* – теоретичний та історико-логічний аналіз, синтез, порівняння, узагальнення та систематизація – під час аналізу теоретичних питань, спрямованих на визначення тенденцій становлення вищої педагогічної освіти та організаційно-педагогічних засад підготовки вчителів іноземних мов у Нідерландах; порівняльно-історичний та хронологічний методи – для характеристики суспільно-політичних, соціально-економічних і культурно-освітніх процесів та історико-ретроспективного аналізу підходів для визначення етапів професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов; системно-структурний метод – для виявлення і формулювання узагальненого обґрунтування практичних рекомендацій; системно-функціональний метод – для виокремлення напрямів підготовки вчителів іноземних мов; *емпіричні методи* – вивчення та узагальнення педагогічного досвіду, аналіз навчально-методичної документації, що дали змогу виявити схожі та відмінні риси професійної підготовки вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти Нідерландів та України; метод порівняльного (компаративного) аналізу – для зіставлення даних, аналізу й синтезу одержаних результатів з метою формулювання висновків про стан підготовки вчителів іноземних мов в Україні та Нідерландах, а також обґрунтування можливостей впровадження конструктивного нідерландського досвіду професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в Україні.

Хронологічні межі дослідження охоплюють кінець ХХ – початок ХХІ століття. *Нижня межа* – 90-ті роки ХХ століття – 1999 рік – детермінована часом підписання нідерландським міністерством Болонської декларації, що стало причиною реформування вищої освіти у країні. *Верхня межа* визначається сучасними досягненнями у професійній підготовці педагогів у рамках стратегічного плану розвитку вищої освіти у Нідерландах («Quality in diversity. Strategic Agenda for Higher Education, Research and Science»), що був запроваджений для виконання з 2011 року, та яким визначаються наступні шляхи розвитку вищої освіти у країні до 2025 року.

Територіальні межі дослідження співпадають із географічними межами сучасної держави Нідерланди, на території якої функціонують 70 закладів вищої освіти, з яких 10 входять до рейтингу 200 найкращих закладів вищої освіти світу за версією «Таймз: Додаток про вищу освіту» («The Times Higher Education Supplement»).

Джерельну базу дослідження становлять:

– законодавчі документи у галузі освіти про процеси глобалізації, децентралізації, євроінтеграції у країнах Західної Європи, які представлені у робочих матеріалах і документах ЮНЕСКО, Ради Європи, Європейської Комісії;

– нормативні документи Нідерландів: «Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek» (WHW) («Закон про вищу освіту та наукові дослідження», 1992), «Wet educatie en beroepsonderwijs», («Закон про професійну

освіту», 1995), «Regeling financiën hoger onderwijs» («Постанова про фінансування вищої освіти», 2008), «Quality in diversity. Strategic Agenda for Higher Education, Research and Science» («Якість у різноманітності. Стратегічний план розвитку вищої освіти та наукових досліджень», 2011);

– монографічні дослідження з проблем вищої зарубіжної освіти: нідерландські (Х. Васештайн, Б. ван дер Мюлен, Л. Лейшит, Х. К. Тейженс, А. Лютен-Люб, Дж. К. Вітте та ін.); українські (Н. Авшенюк, В. Кремін, А. Максименко, О. Мещанінов, Г. Поберезька, Л. Пуховська, А. Ржевська, С. Сисоєва, Л. Шаповалова та ін.);

– філософські, психологічні, педагогічні монографічні дослідження, збірники наукових праць вітчизняних та зарубіжних авторів;

– міжнародні друковані та електронні періодичні видання: «European Journal of Education» («Європейський журнал освіти»), «European Journal of Teacher Education» («Європейський журнал педагогічної освіти»), «Journal of Vocational Education & Training» («Журнал професійної освіти та підготовки»), «International Journal of Educational Research» («Міжнародний журнал освітніх досліджень») та ін.;

– основні документи Болонського процесу: Сорбонська декларація (1998), Болонська декларація (1999), спільні Комюніке міністрів європейських країн, відповідальних за вищу освіту (Прага, 2001; Берлін, 2003; Берген, 2005; Лондон, 2007; Левен/Лувен-ла-Нев, 2009; Бухарест, 2012);

– законодавчі та нормативні документи України: Закон України «Про вищу освіту» (2014), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Національна рамка кваліфікацій (2011), Концепція розвитку освіти України на період 2015-2025 років (проект, 2014), Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року (проект, 2014), Концепція розвитку педагогічної освіти (2018), Концептуальні засади державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти (проект, 2019);

– вітчизняні та зарубіжні статистичні та реферативні збірники, довідники, словники;

– матеріали українських та зарубіжних бібліотечних ресурсів: Національної бібліотеки України В. І. Вернадського, Науково-педагогічної бібліотеки імені В. О. Сухомлинського (Україна), бібліотеки Вільного університету м. Амстердам (Нідерланди);

– електронні ресурси: портал Міністерства освіти, культури та науки Нідерландів;

– освітні портали університетів Нідерландів та України, тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *уперше* виокремлено організаційно-педагогічні засади професійної підготовки вчителів іноземних мов у Нідерландах: *організаційні засади* – відповідність підготовки вчителів іноземних мов міжнародним вимогам, орієнтування на популяризацію професії вчителів іноземних мов, орієнтування на професійні профілі вчителів іноземних мов, надання альтернативи отримання освіти вчителями іноземних мов завдяки її гнучкості та мобільності, підтримка безперервної освіти; відповідність отриманої кваліфікації етапу освіти для здійснення професійної діяльності, орієнтування на освітнє партнерство; *педагогічні*

zasadi – ґрунтування на стандартах підготовки вчителів іноземних мов, орієнтування на інновації та диджиталізацію, ґрунтування на компетентнісному підході, орієнтування на багатомовність, орієнтування на інтернаціоналізацію;

– *уточнено* періодизацію етапів становлення педагогічної освіти у Нідерландах; відповідність професійної підготовки фахівців з викладання іноземних мов у Нідерландах вимогам загальноєвропейського простору вищої освіти відповідно до останніх змін у галузі їхньої педагогічної освіти;

– *подальшого розвитку набули* напрями основних положень порівняльної педагогіки та порівняльного аналізу досвіду професійної підготовки вчителів іноземних мов в Україні та Нідерландах.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблено рекомендації щодо врахування прогресивних ідей позитивного нідерландського досвіду у вітчизняній вищій педагогічній освіті, а саме, у професійній підготовці майбутніх учителів іноземних мов на основі порівняльно-педагогічного аналізу.

Фактичний матеріал, теоретичні положення і висновки дослідження можуть бути використані в ході розв'язання наукових і практичних завдань у сучасних умовах реформування педагогічної освіти України. Основні положення і результати дослідження стануть корисними викладачам педагогічних закладів вищої освіти для розширення змісту навчальних курсів «Порівняльна педагогіка», «Зарубіжні виховні системи», навчальних дисциплін з викладання іноземних мов «Практикум усного та писемного мовлення», «Іноземна мова за професійним спрямуванням», вибіркового дисциплін із проблем розвитку середньої освіти, зарубіжної педагогіки; для укладання навчально-методичної літератури для сучасної школи, подальших порівняльно-педагогічних досліджень.

Теоретичні положення й висновки дослідження можуть бути реалізовані у процесі підготовки майбутніх учителів та у системі післядипломної педагогічної освіти; збагатять вітчизняну теорію і практику, що може стати основою для подальших досліджень в означеному напрямі, а також дадуть змогу використати досвід Нідерландів у практичній діяльності закладів педагогічної освіти України.

Особистий внесок автора: у публікації «Вплив самооцінки роботи викладача на якість викладання фахових дисциплін в процесі підготовки майбутніх учителів іноземних мов» (у співавторстві з Н. Колядою (2017)) обґрунтовано ефективність самооцінки професійної діяльності викладачів у процесі якісної підготовки майбутніх учителів іноземних мов (внесок автора 55%); у публікації «Особливості регулювання гендерної рівності у вищій освіті Нідерландів» (у співавторстві з Н. Колядою (2018)) здійснено аналіз регулювання гендерної рівності серед майбутніх вчителів та викладацького складу нідерландських університетів (внесок автора 45%); у публікації «Зв'язок іншомовної та цифрової компетентностей у підготовці фахівців для освітньої галузі» (у співавторстві з М. Колісніченко (2019)) визначено міжпредметні професійні компетентності вчителів іноземних мов (внесок автора 65%); у публікації «Вивчення англійської мови онлайн: дистанційне та змішане навчання» (у співавторстві з В. Кобилянською (2019)) проаналізовано готовність вчителів іноземних мов до здійснення навчання в умовах дистанційної форми роботи (внесок автора 60%); у публікації «Використання аудіо-та відеоматеріалів з безкоштовних онлайн-ресурсів для вивчення англійської мови» (у

співавторстві з В. Кобилянською (2019)) аргументовано необхідність володіння вчителями іноземних мов цифровими вміннями для ефективного здійснення професійної діяльності (внесок автора 30%).

Результати дослідження *впроваджено* в освітній процес Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка № 421/02 від 18.02.2020), Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (довідка № 983/01-60/07 від 09.04.2020), Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (довідка № 01-28/553 від 10.03.2020).

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження висвітлено у виступах на конференціях і семінарах різного рівня: *міжнародних* – «Професійний розвиток мовного контексту: сприйняття та практики» (Бельці, Молдова, 2019), «Викладання іноземних мов в Україні та за її межами: досвід і виклики» (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (Івано-Франківськ, 2019), «Імплементация європейських стандартів в українські освітні дослідження» за підтримки Програми Erasmus+ ЄС, (Київ, 2018), «Інновації в сучасній освіті: український та світовий контекст» (Умань, 2018), «Конкурентоспроможність вищої освіти України в умовах інформаційного суспільства» (Чернігів, 2018), «Іноземна мова у професійній підготовці спеціалістів: проблеми та стратегії» (Кропивницький, 2019); *всукраїнських* – «Теоретико-методичні засади вивчення англійської мови (партнерство школи й університету) (Умань, 2018), «Умань – 2018. Наука. Освіта. Молодь»: (Умань, 2018), «Сучасна іншомовна освіта України та зарубіжжя: стан, виклики і перспективи» (Глухів, 2018), «Іншомовна підготовка фахівців у вимірі нових освітніх реалій» (Житомир, 2018); *міжвузівських* – «Інноваційна діяльність педагога в сучасному освітньому просторі» (Умань, 2017).

Матеріали дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри англійської мови та методики її навчання, кафедри педагогіки та освітнього менеджменту, а також на звітних конференціях та інших наукових заходах Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (2017-2020).

Публікації. Матеріали дисертації опубліковано у 21 (18 одноосібних) публікаціях, з яких 6 відображають основні наукові результати дисертації (1 у зарубіжному періодичному науковому виданні), 13 – апробаційного характеру, 2 – додатково висвітлюють наукові результати дослідження.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (201 найменувань, з них 105 – іноземною мовою), 11 таблиць, 11 рисунків, 10 додатків (на 28 сторінках). Загальний обсяг роботи становить 271 сторінка, з них основного тексту – 199 сторінка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, її зв'язок із науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет наукового пошуку; окреслено комплекс методів дослідження; розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів; наведено відомості про

впровадження, апробацію результатів дослідження та особистий внесок автора у роботах опублікованих у співавторстві; представлено структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі – *«Теоретичні основи дослідження системи підготовки вчителів іноземних мов у Нідерландах»* – з'ясовано ступінь розробленості проблеми; проаналізовано процес становлення підготовки майбутніх учителів іноземних мов у вищій освіті Нідерландів як окремого напрямку професійної освіти; схарактеризовано сучасний стан підготовки майбутніх учителів іноземних мов у нідерландській вищій освіті.

Проаналізовано наукові дослідження з проблеми професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов: Бельгія (Є. Процько, 2016), Чеська Республіка (О. Антоненко, 2014), Японія (В. Синельник, 2012), Ізраїль (Л. Романюк, 2012), Франція (О. Голотюк, 2007), США (С. Шандрук, 2012), Англія і Шотландія (Н. Сулим, 2013), Фінляндія (С. Гринюк, 2013), Данія (А. Роляк, 2011), Мексика (О. Жижко, 2013) та інші. Науковці зосереджують увагу на дослідженні провідних тенденцій професійно-педагогічної підготовки вчителів іноземних мов, здійснення цілісного наукового аналізу системи вищої освіти у визначених темою наукової праці країнах.

Нідерландські вчені досліджували різні аспекти вищої освіти: співпраця з іншими країнами Євросоюзу (Дж. Літженс (J. Litjens) та ін.); економічні, соціальні розбіжності та переваги; підтримка урядом вищої освіти (Ф. ван Вут (F. van Vught), А. Гретлер (A. Gretler) та ін.); наукова діяльність (Х. Джансен (H. Jansen), М. Ф. Ватс (M. F. Watts) та ін.), організація та функціонування педагогічної освіти (М. Сноек (M. Snoek) та ін.).

Вибірку джерел для дослідження сформовано на основі трьох аспектів: педагогічному, лінгвістичному та методичному. Здійснено огляд наукових праць українських та нідерландських дослідників за наступними напрямками: професійна підготовка вчителів у різних країнах світу (дослідження здійснені українськими науковцями), система педагогічної освіти у Нідерландах (у світі і в Україні) та вища освіта (дослідження закордонних науковців). Визначено ряд проблем, які було досліджено українськими науковцями: окремі аспекти освітніх систем інших країн як Європи так і світу; дослідження професійної підготовки вчителів іноземних мов у різних країнах світу; дослідження нідерландської системи освіти. Праці нідерландських науковців також було розглянуто на рівні дослідження проблем іншомовної підготовки у Нідерландах та функціонування вищої освіти у контексті якісної підготовки фахівців з іноземних мов.

Внаслідок здійсненого аналізу вдалося ознайомитись із вагомими здобутками науковців, серед яких є визначення аспектів та факторів функціонування освіти, дослідження впливу історичного розвитку педагогічних ідей, прогнозування модернізації освіти, визначення академічних перспективних планів, визначення впливу взаємозв'язків між різними рівнями освіти, тощо. Виявлено, що науковці досліджували лише окремі аспекти підготовки фахівців з іноземних мов у Нідерландах, не розкриваючи особливості здобуття освіти майбутніми учителями іноземних мов у системі вищої освіти, у зв'язку з чим виникла потреба у дослідженні усіх аспектів та факторів, згідно з якими здійснюється професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов у Нідерландах.

Проведено ретроспективне дослідження виникнення та розвитку педагогічної освіти у Нідерландах, як підґрунтя для появи та виокремлення в окремий напрямок професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов. У процесі визначення передумов створення нідерландської педагогічної освіти, встановлено фактори впливу на її становлення, серед яких: хронологічний, релігійний, суспільно-політичний, а також створено періодизацію етапів впровадження обов'язкової освіти у Нідерландах. Здійснений аналіз розвитку педагогічної освіти у Нідерландах показав, що становлення нової педагогічної освіти відбувається на тлі впровадження обов'язкової освіти, початок якого датується 1900 роком, коли було імplementовано перший акт про обов'язкову освіту для дітей. Зазначено перелік докорінних змін системи навчання, серед яких: введення педагогічних спеціальностей у професійні заклади освіти, появу інститутів педагогічної освіти; узгодження прав та обов'язків між учасниками освітнього процесу (вчителями, викладачами, адміністраціями закладів, урядовими та контролюючими органами влади); надання широкої автономії школам з боку органів управління; налагодження партнерських відносин між закладами освіти, урядом, громадськістю.

Здійснено дослідження історії викладання іноземних мов у Нідерландах, завдяки якому було уточнено хронологічні етапи становлення іншомовної підготовки майбутніх учителів. Перший етап характеризується домінуванням вивчення французької мови над іншими іноземними та індивідуальною формою роботи з приватними вчителями для її опанування (1500 – 1800 роки), другий – суперечками з приводу переваг різних методів викладання іноземних мов та формуванням передумов для здійснення освітніх реформ (1800 – 1900 роки), третій – успішним реформуванням освіти на тлі політичних та соціальних змін у суспільстві (1900 – 2000 роки). Теоретичний аналіз здійснення мовної політики у нідерландському суспільстві дав можливість схарактеризувати політичні та економічні чинники, які обумовили вибір іноземних мов для вивчення у Нідерландах, враховуючи історичні етапи та вплив розвитку іншомовної освіти у Європі на процес стимулювання до багатомовності у суспільстві. Визначено найпоширеніші іноземні мови в сучасній нідерландській освіті, серед яких англійська, німецька, французька та іспанська.

Простежено вплив освітніх реформ на вищу педагогічну освіту та зміну підходів та методів викладання іноземних мов. Проаналізовано методичний аспект викладання іноземних мов у контексті освітніх реформ ХХ століття. Обґрунтовано періодизацію домінування методичних підходів викладання іноземних мов в контексті освітніх реформ, завдяки якій виявлено трансформації у підходах до іншомовної підготовки здобувачів освіти: перехід від прямого та граматично-перекладацького методу спочатку до аудіо-лінгвістичного, а у подальшому – до комунікативного методу; та зміни у системі контролю та оцінювання.

Здійснений аналіз сучасного стану підготовки вчителів іноземних мов у нідерландській вищій освіті дозволив виявити основні тенденції, що виникли внаслідок зовнішнього європейського впливу, серед яких: пріоритетні академічні цінності освіти, де якість підготовки здобувачів освіти визначена як головна мета навчання; напрями розвитку освіти; джерела фінансування різних ланок освіти у Нідерландах. Визначено чітку структуру етапів нідерландської освіти (шість етапів

освіти: дошкільна, початкова, середня, середня професійна та вища) в контексті огляду повного циклу освіти та типи закладів для професійної та вищої освіти, які здійснюють підготовку майбутніх учителів іноземних мов. Зведену інформацію викладено у переліку університетів для професійної підготовки вчителів іноземних мов, серед яких університети прикладних наук та дослідницькі університети, внаслідок чого було з'ясовано, що майбутні вчителі іноземних мов у переважній більшості отримують освіту в університетах прикладних наук, де здобувають фах методичного спрямування, хоча, завдяки магістерським програмам є можливості для отримання педагогічної освіти і в дослідницьких університетах, але навчання здійснюється з акцентом на наукових дослідженнях та на рівні здобуття додаткового магістерського ступеню. При цьому відсотки розподілу годин змістової частини програм підготовки різняться: в Утрехтському університеті прикладних наук 40 % годин академічного контенту відводиться на мовну підготовку, тоді як 60% – на педагогічно-методичний курс програми; тоді як в Амстердамському університеті 75% кількості годин відведено для мовної підготовки, і лише 25% – на педагогічну складову освітньої програми. Здійснено огляд циклів вищої педагогічної освіти для майбутніх учителів іноземних мов, результатом яких є здобуття ступенів бакалавра, магістра чи доктора.

Досліджено зміст професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов на прикладі Утрехтського університету прикладних наук, який включає п'ять освітніх компонентів: іноземна мова (література, культура, граматики); методика викладання та навчання іноземної мови; дослідницький проєкт, здійснений у закладі стажування; педагогіка та психологія розвитку дітей, педагогічна практика (стажування). Виявлено ряд особливостей організації навчання майбутніх учителів іноземних мов, серед яких: невелика кількість контактних годин навчання (12-16 годин на тиждень), тобто пріоритет надається автономному навчанню; призначення особистого кар'єрного тренера, іспит в кінці першого року навчання на професійну придатність для педагогічної діяльності.

У другому розділі – *«Організація підготовки майбутніх учителів іноземних мов в університетах Нідерландів»* – виокремлено та схарактеризовано організаційні та педагогічні засади професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов; проаналізовано програми та здійснено огляд додаткових можливостей для підвищення кваліфікації вчителів іноземних мов у контексті реалізації у професійній діяльності.

Здійснено дослідження особливостей організації професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у вищій освіті Нідерландів у контексті виокремлення та конкретизації організаційно-педагогічних засад. Першочергово, було здійснено розмежування організаційних та педагогічних засад, з метою більш детального аналізу. Укладено перелік організаційних засад підготовки майбутніх учителів іноземних мов, серед яких: відповідність підготовки вчителів іноземних мов міжнародним вимогам; орієнтування на популяризацію професії вчителів іноземних мов; орієнтування на професійні профілі вчителів іноземних мов; надання альтернативи отримання освіти вчителями іноземних мов завдяки її гнучкості та мобільності; підтримка безперервної освіти; відповідність отриманої кваліфікації

етапу освіти для здійснення професійної діяльності; орієнтування на освітнє партнерство.

У процесі визначення організаційних засад проаналізовано загальноєвропейські вимоги до професії педагога, у тому числі вчителів іноземних мов, що дало можливість дослідити ключові аспекти професії та шляхи її розвитку у найближчій перспективі, визначено етапи створення переліку міжнародних вимог до якості кваліфікацій фахівців. Виявлено структурні компоненти кваліфікаційної рамки: знання, уміння, компетентності, а також визначено перелік необхідних для педагогічної діяльності компетентностей як професійних так і особистісних. Майбутні вчителі іноземних мов, мають дуже широке коло інших освітніх можливостей, серед яких: вибір додаткових спеціальностей, участь у міжнародних програмах обміну, академічна мобільність та гнучкість самого процесу навчання, навчання у малочисельних групах, можливість індивідуальної роботи з викладачами, та академічна автономія. Для роботи в школах вчителі іноземних мов мають отримати бакалаврський ступінь першого (початкова школа) або другого (середня та професійна школи) рівня кваліфікації, для університетів необхідна базова кваліфікація викладання (Basiskwalificatie onderwijs, ВКО), яка є обов'язковою для викладачів університету. Для того, щоб стати старшим викладачем або старшим викладачем-дослідником (доцент), викладачі повинні мати кваліфікацію старшого викладача (Seniorkwalificatie Onderwijs, SKO).

Виокремлено педагогічні засади підготовки вчителів іноземних мов у системі педагогічної освіти у Нідерландів, серед яких: ґрунтування на стандартах підготовки вчителів іноземних мов; ґрунтування на компетентнісному підході; орієнтування на інновації та диджиталізацію; орієнтування на багатомовність; орієнтування на інтернаціоналізацію.

При виокремленні педагогічних засад здійснено аналіз нормативних документів Британської Ради, внаслідок чого визначено перелік професійних стандартів для підготовки вчителів іноземних мов, які поділяються на три базові секції: професійні цінності та якості; професійні знання та уміння; професійні навички. Виокремлено та схарактеризовано структурні компоненти міжнародних вимог до навчання іноземних мов: багатомовність в освіті; якісна підготовка вчителів; професійна підтримка вчителів; співпраця з широким колом освітян, які дали змогу виявити міцні зв'язки між організаційними та педагогічними засадами на рівні окремих засадничих положень.

Визначено взаємозв'язки підвищення якості освіти, яка залежить від рівня викладання іноземної мови та стандартизації програм підвищення кваліфікації вчителів. З'ясовано, що вчителі іноземних мов мають проходити курси підвищення кваліфікації кожних чотири роки, причому, спосіб, мету, зміст підвищення свого професійного рівня вчитель може обирати самостійно, узгодивши свої побажання з експертною групою свого закладу освіти. Визначено ряд можливостей для підвищення кваліфікації вчителя іноземних мов: пройти курс на базі свого закладу освіти, відвідуючи заняття досвідчених колег та здійснивши ряд заходів, передбачених експертною групою закладу; пройти курс навчання у одному з закладів вищої освіти, обравши потрібні спеціальності; пройти онлайн навчання, використовуючи компетентні ресурси; взяти участь у міжнародних проєктах та

програмах. З'ясовано, що освіта вчителів іноземних мов у Нідерландах відповідає міжнародним вимогам підготовки педагогічних працівників, здійснюється на основі закладів вищої освіти на високому професійному рівні, формуючи ряд ключових для вчителів іноземних мов компетентностей та стимулюючи до постійного безперервного професійного зростання, надаючи при цьому широкий спектр заходів підтримки.

У третьому розділі – *«Професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов у закладах вищої освіти Нідерландів та України»* – здійснено детальний огляд сучасних тенденцій професійної підготовки вчителя іноземної мови у системі освіти України, порівняльний аналіз професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у Нідерландах та Україні та розроблено рекомендації щодо врахування прогресивних ідей нідерландського досвіду у вітчизняній системі професійної підготовки вчителів іноземних мов.

У ході дослідження сучасних тенденцій професійної підготовки вчителів іноземних мов проаналізовано ряд документів, якими передбачено якісні зміни у педагогічній підготовці фахівців освітньої галузі та розвиток педагогічної освіти, крім того ними окреслено наміри МОН України щодо підвищення рівня викладання іноземної мови у закладах вищої освіти.

Досліджуючи рівні підготовки вчителів іноземних мов в Україні, здійснено огляд кваліфікаційних категорій педагогічних працівників з вимогами, які підтверджують надання відповідних категорій, що дало змогу порівняти діючі в Україні вимоги з міжнародними стандартами. Таке порівняння виявило дисбаланс між суспільним запитом на висококваліфікованих педагогічних працівників, перспективами розвитку суспільства, глобальними технологічними змінами та існуючою системою педагогічної освіти. Проаналізовано та виокремлено основні чинники, що призвели до виникнення дисбалансу у підготовці фахівців в Україні, які зазначені у Концепції розвитку педагогічної освіти, серед яких: низька мотивація до навчання та недостатнє практичне використання новітніх методик (технологій) навчання студентами відповідної спеціальності. Визначено потребу у кардинальних змінах як у підготовці вчителів іноземних мов, так і в підвищенні кваліфікації вже працюючих вчителів, а також перелік намірів та рекомендацій МОН України, щодо їх здійснення.

Описано позитивний досвід програми підготовки вчителів іноземних мов «Шкільний учитель нового покоління», який пройшов апробацію у кількох закладах вищої освіти в Україні. Визначено основні пріоритети програми, особливістю якої є збільшення годин на вивчення курсу методики англійської мови, головна мета якого полягає у кардинальній зміні підходів як до методів викладання даного предмету в університеті так і до реалізації здобутих компетентностей під час навчання у викладанні іноземної мови у подальшій професійній діяльності.

Компаративний аналіз професійної підготовки вчителів іноземних мов в Україні та Нідерландах здійснено у кількох напрямках: дослідження нормативних освітніх положень та контроль за їх дотриманням з боку відповідних органів влади обох країн; порівняння педагогічних основ та принципів; зіставлення змісту освіти вчителя іноземних мов в Україні та Нідерландах. Визначено взаємозв'язки між

різними ланками освіти та усіма учасниками навчального процесу, для яких характерна певного виду циклічність.

Аналізуючи підготовку вчителів іноземних мов досліджено рівень викладання іноземної мови в українських та нідерландських закладах освіти шляхом порівняння баз даних найпоширеніших міжнародних досліджень: PIRLS, PISA, OECD, TALIS. Позиції України у перелічених базах даних дещо нижчі у порівнянні з Нідерландами. Встановлено значні переваги нідерландської освіти у фінансуванні галузі (співвідношення 1:12), оплати праці педагогічних працівників (співвідношення 1:30). Україна також поступається у рівні підготовленості вчителів, втім, переважає у гендерному балансі на рівні жіночої статі в освіті. Порівняння зазначених даних, закладів освіти в обох досліджуваних країнах, змісту підготовки вчителів іноземних мов та особливостей оцінювання протягом навчання дало змогу виокремити ряд перешкод, які негативно впливають на інтенсивність розвитку педагогічної освіти в Україні. Проаналізовано перелік навчальних дисциплін в університетах Нідерландів (на прикладі Утрехтського університету прикладних наук) та України (на прикладі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини), внаслідок чого виявлено, що перелік українського закладу вищої освіти налічує більшу кількість предметів базової програми професійної підготовки вчителя іноземної мови. Таким чином, порівняльний аналіз організаційно-педагогічних засад професійної підготовки педагогів іншомовної сфери освіти у Нідерландах та Україні дав можливість дослідити та виявити позитивні та негативні риси у педагогічній освіті зазначених країн.

На основі теоретичного та історико-логічного аналізу нідерландської системи освіти, шляхом застосування системно-функціонального методу вдалося виокремити основні напрями та особливості підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Врахувавши позитивний нідерландський педагогічний досвід стало можливим виявлення і формулювання узагальненого обґрунтування практичних рекомендацій для підготовки вчителів іноземних мов в Україні, на основі яких запропоновано ряд заходів, що спрямовані на підвищення якості освіти українських учителів іноземних мов.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення важливого й актуального завдання, яке полягає у визначенні організаційно-педагогічних засад професійної підготовки вчителів іноземних мов в університетах Нідерландів та розробці рекомендацій щодо врахування прогресивних ідей позитивного нідерландського досвіду у системі вищої педагогічної освіти України. Результати проведеного дослідження, реалізовані мета і завдання дали підстави сформулювати такі висновки, що мають теоретичне і практичне значення:

1. Здійснений аналіз стану дослідженості наукової проблеми у вітчизняній і зарубіжній педагогічній теорії дав можливість ознайомитись з широким колом праць, які пов'язані з підготовкою вчителів іноземних мов. Нідерландські вчені досить детально дослідили історичні аспекти розвитку освіти в країні, та значну увагу приділяють методичним підходам у навчанні іноземних мов. Доробок українських науковців більш широко представлено у працях, де висвітлюється

напряв професійної підготовки вчителів у різних країнах світу, надаючи перевагу більш розвиненим системам освіти. Вища освіта Нідерландів перебуває у колі наукових інтересів учених обох країн, проте у питанні підготовки вчителів іноземних мов раніше не висвітлювалась.

2. Досліджено трансформації системи підготовки вчителів іноземних мов у контексті розвитку педагогічної освіти у Нідерландах та вплив освітніх реформ на вищу освіту і зміну підходів та методів викладання іноземних мов у контексті освітніх реформ ХХ століття. Визначено передумови створення нідерландської педагогічної освіти, завдяки чому було встановлено фактори впливу на становлення освіти у країні. Зазначено структуру етапів навчання, починаючи з початкової освіти та завершуючи безперервною освітою; типи закладів для професійної та вищої освіти, в цілому, а також для підготовки вчителів іноземних мов, зокрема.

Здійснено дослідження історії викладання іноземних мов у Нідерландах, завдяки якому було визначено хронологічні етапи домінування певних методичних теорій іншомовної підготовки нідерландських учнів. Проведений теоретичний аналіз здійснення мовної політики у нідерландському суспільстві дав можливість виявити пріоритети вибору іноземних мов для вивчення у відповідності з історичними та суспільно-політичними змінами. Схарактеризовано вплив політичних та економічних чинників на вибір іноземних мов для вивчення у нідерландських закладах освіти протягом історичних етапів становлення та розвитку педагогічної освіти у контексті іншомовної підготовки здобувачів освіти у Європі з урахуванням процесу стимулювання багатомовності в європейському суспільному середовищі.

Розкрито особливості здобуття педагогічної освіти у Нідерландах на сучасному етапі її розвитку, акцентом якої є широке коло освітніх можливостей та академічної мобільності. Визначено, що пріоритетним завданням сучасної нідерландської педагогічної освіти є постійне підняття стандартів якості освіти та її модернізація згідно з вимогами часу та ринку праці.

3. Виокремлено організаційні засади професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в університетах Нідерландів, компонентами якої є: формальна класична освіта з обов'язковим курсом педагогічного та лінгвістичного циклу дисциплін; практика та стажування у країні, мова якої вивчається; додаткові курси суміжних напрямів (зазвичай, ще одна іноземна мова за бажанням здобувача освіти); безперервна освіта протягом педагогічної кар'єри.

Визначено типи закладів освіти, що здійснюють підготовку майбутніх учителів іноземних мов; особливості навчання та додаткові освітні можливості на відповідних спеціальностях; базові кваліфікації викладання необхідні для допуску нідерландських вчителів та викладачів до професійної діяльності. Здійснено детальний огляд підготовки вчителів іноземних мов у таких аспектах як відповідність міжнародним вимогам, стан педагогічної освіти у контексті іншомовної підготовки фахівців та особливості підвищення кваліфікації вчителів у контексті безперервного навчання. Аналіз можливостей для підвищення кваліфікації вчителів іноземних мов дав змогу оцінити рівень його ефективності у Нідерландах. Визначено рівні для підвищення кваліфікації та можливості для кар'єрного росту і переваги, які з'являються завдяки успішній професіоналізації.

Визначено, що, загалом, освіта вчителів іноземних мов у Нідерландах відповідає міжнародним вимогам підготовки педагогічних працівників, здійснюється на основі закладів вищої освіти на високому професійному рівні, формуючи ряд ключових для вчителів іноземних мов компетентностей та стимулюючи до постійного безперервного професійного зростання, надаючи при цьому широкий спектр заходів підтримки. Виявлено, що нідерландська система освіти має взаємозв'язки між різними ланками освіти та усіма учасниками освітнього процесу, формуючи таким чином повний завершений академічний цикл.

4. Охарактеризовано педагогічні засади професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в університетах Нідерландів. Пошук єдиного переліку стандартів дав змогу ознайомитись з кваліфікаційними рамками, на основі яких було створено єдиний реєстр вимог, а також простежити історичний шлях унормування стандартів до педагогічної професії. Аналіз загальноєвропейських вимог до професії педагога дав можливість виявити структурні компоненти кваліфікаційної рамки.

Проаналізовано національну освітню рамку Нідерландів, що дало можливість побачити міцний зв'язок країни з міжнародною освітньою спільнотою, який виник на основі первинної участі Нідерландів у формуванні єдиних для Європейського освітнього простору стандартів. Було визначено перелік професійних стандартів для підготовки вчителів іноземних мов, та їхню градацію на три базові секції: професійні цінності та якості; професійні знання та уміння; професійні навички. Визначено основні характерні риси структури, змісту і вимог до системи професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у Нідерландах.

5. Охарактеризовано стан професійної підготовки вчителя іноземної мови у системі освіти в Україні та проведено комплексний порівняльний аналіз досвіду реформування сучасної нідерландської та української освіти.

У ході дослідження проаналізовано «Концепцію розвитку педагогічної освіти» (2018) та «Концептуальні засади державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти» (2019) й визначено ряд стратегій та ініціатив щодо рівня володіння іноземними мовами, а також розвитку педагогічної освіти в цілому та рекомендації до їх виконання.

Проаналізовано та виокремлено основні чинники, що призвели до виникнення дисбалансу у підготовці фахівців в Україні, які зазначені у Концепції розвитку педагогічної освіти. Визначено потребу у швидких та ґрунтовних змінах як у підготовці вчителів іноземних мов, так і в підвищенні кваліфікації вже працюючих учителів, а також перелік намірів та рекомендацій МОН України, щодо їх здійснення. У рамках пошуку шляхів вирішення окреслених проблем, охарактеризовано позитивний досвід програми підготовки вчителів іноземних мов «Шкільний вчитель нового покоління», який успішно пройшов апробацію у 13 закладах вищої освіти в Україні (2013 – 2019 роки). Особливістю програми є збільшення годин на вивчення методики англійської мови (з 4 % до 25 %) та зміна підходів як до методів викладання даного предмету в університеті так і до реалізації здобутих компетентностей під час навчання у викладанні іноземної мови у подальшій професійній діяльності. Здійснено компаративний аналіз професійної підготовки вчителів іноземних мов в Україні та Нідерландах у контексті визначених організаційних та педагогічних засад.

Досліджено результати найпоширеніших міжнародних баз даних: PIRLS, PISA, OECD, TALIS, з метою визначити позиції України та Нідерландів в освітній галузі, та їхній вплив на якість підготовки педагогічних працівників. Аналізуючи організаційно-педагогічні засади підготовки вчителів іноземних мов, досліджено рівень викладання іноземної мови в українських та нідерландських закладах освіти. Порівняння зазначених даних показав значний розрив у відсоткових значеннях на рівні фінансування та заробітних плат вчителів у бік Нідерландів та кількості студентів на бік України. Інші коливання у співвідношеннях в обох досліджуваних країнах були незначними. Виявлено ряд перешкод, які негативно впливають на розвиток педагогічної освіти в Україні, серед яких: академічне перевантаження українських студентів нефаховими предметами, недостатній контроль на рівні педагогічної практики, низький рівень мотивації й автономності студентів та брак можливостей для академічної гнучкості й мобільності. Таким чином, було виявлено позитивні та негативні риси у педагогічній освіті зазначених країн.

Враховуючи позитивний нідерландський досвід успішних освітніх реформ стало можливим виявлення і формулювання узагальненого обґрунтування практичних рекомендацій для підготовки вчителів іноземних мов в Україні, на основі яких запропоновано ряд заходів, що спрямовані на підвищення якості освіти українських учителів іноземних мов. Серед визначеного переліку на особливу увагу заслуговують такі кроки, як: постійна участь України в міжнародних опитуваннях у галузі освіти, щодо вимог та потреб учителів іноземних мов у сучасній українській освіті; організація співпраці між різними етапами освіти та учасниками освітнього процесу; перегляд навчальних планів з метою специфікації кількості навчальних дисциплін у програмі підготовки вчителів іноземних мов; зміна технологій викладання фахових дисциплін; розвиток академічної гнучкості та мобільності; доступність онлайн навчання, яке надає змогу безперервного змішаного та дистанційного навчання; перегляд вимог до педагогічної практики; створення сприятливих умов для безперервної освіти; збільшення фінансування освітньої галузі та забезпечення належної оплати праці педагогічних працівників; **збільшення академічної свободи вчителів у процесі їх професійної діяльності.**

Дослідження не вичерпує всіх аспектів професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в університетах Нідерландів. Подальше вивчення наукової проблеми може здійснюватися за такими питаннями: академічна гнучкість професійної освіти у Нідерландах; професійна підготовка магістрів іншомовних спеціальностей в університетах Нідерландів; порівняльний аналіз системи професійної підготовки вчителів іноземних мов в університетах прикладних наук та дослідницьких університетах у Нідерландах; особливості організації педагогічної онлайн освіти у Нідерландах.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Kolisnichenko A. I. Impact of educational reforms on the improving of teachers' training quality in the Netherlands. *Studies in Comparative Education*. Uman, 2018. Vol. 1. P. 20–27.

2. Колісніченко А. І. Розвиток педагогічної освіти у Нідерландах як фактор впливу на рівень досягнень здобувачів освіти. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. Умань, 2019. Вип. 2. С. 67–74.

3. Колісніченко А. І. Викладання іноземних мов у Нідерландах у контексті розвитку педагогічної освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ, 2019. Вип. 70. С. 134–137.

4. Колісніченко А. І. Сучасні механізми вдосконалення системи неперервної освіти вчителів іноземних мов в Україні. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2019. Вип. 17. С. 77–80.

5. Kolisnichenko A. I. Transformations of future FL teacher formal education in the context of new Ukrainian school quality assurance. *Studies in Comparative Education*. Uman, 2019. Vol. 2. P. 81–88.

6. Kolisnichenko A. I. Collaboration in high education as factor of improving ELT Training in the Netherlands. *Journal of science*. Lyon, 2019. № 2. P. 49–52.

Опубліковані праці апробаційного характеру

7. Колісніченко А. І. Освітні новації у Нідерландах у контексті порівняльно-педагогічних досліджень. *Україна – ЄС: крос-культурні порівняння в освітніх дослідженнях: матеріали Міжнародної конференції (Умань, 22–23 травня 2017)*. Умань, 2017. С. 77–81.

8. Колісніченко А.І. Вплив використання проектних технологій на формування іншомовної комунікативної компетенції. *Трансформації в українській освіті і наукових дослідженнях: світовий контекст: матеріали Міжнародної конференції (Умань, 25–26 травня 2017)*. Умань, 2017. С. 82–84.

9. Колісніченко А.І. Заходи щодо запровадження системи академічної гнучкості для удосконалення освіти протягом життя у Нідерландах. *Імплементація європейських стандартів в українські освітні дослідження: матеріали II Міжнародної наукової конференції Української асоціації дослідників освіти (Київ–Дрогобич, 15 червня 2018)*. Київ–Дрогобич, 2018. С. 58–60.

10. Колісніченко А. І. Вимоги до формування професійних компетентностей учителів іноземних мов в Україні та Нідерландах. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2017: освітні трансформації у контексті європейської інтеграції і глобалізації: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 15–16 червня 2017)*. Київ, 2017. С. 111–113.

11. Колісніченко А.І. Особливості здобуття педагогічної освіти у навчальних закладах Нідерландів. *Інновації в сучасній освіті: український та світовий контекст: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Умань, 28 вересня 2018)*. Умань, 2018. С. 116–118.

12. Колісніченко А.І. Ефективність двомовної освіти у Нідерландах. *Сучасна іншомовна освіта України та зарубіжжя: стан, виклики і перспективи: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Глухів, 24–25 жовтня 2018)*. Глухів, 2018. С. 61–63.

13. Колісніченко А.І. Професійний розвиток майбутнього вчителя іноземної мови в умовах інтернаціоналізації системи вищої освіти у Нідерландах. *Конкурентоспроможність вищої освіти України в умовах інформаційного*

суспільства: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Чернігів, 9 листопада 2018). Чернігів, 2018. С. 218–219.

14. Колісніченко А.І., Коляда Н.М. Вплив самооцінки роботи викладача на якість викладання фахових дисциплін в процесі підготовки майбутніх учителів іноземних мов. *Мова і світ: сучасні тенденції викладання іноземних мов у вищій школі*: матеріали IV Всеукраїнського науково-практичного вебінару (Житомир, 29 листопада 2017). Житомир, 2017. С. 58–60.

15. Коляда Н.М. Колісніченко А.І., Особливості регулювання гендерної рівності у вищій освіті Нідерландів. *Іншомовна підготовка фахівців у вимірі нових освітніх реалій*: матеріали Всеукраїнського науково-практичного вебінару (Житомир, 28 листопада 2018). Житомир, 2018. С. 39–41.

16. Колісніченко А.І. Впровадження цифрових технологій у процес навчання англійської мови: перешкоди на шляху до успіху. *Іноземна мова у професійній підготовці спеціалістів: проблеми та стратегії*: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Кропивницький, 20 лютого 2019). Кропивницький, 2019. С. 123–125.

17. Колісніченко А.І., Кобилянська В. О. Вивчення англійської мови онлайн: дистанційне та змішане навчання. *Викладання іноземних мов в Україні та за її межами: досвід і виклики*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Івано-Франківськ, 21–22 березня 2019). Івано-Франківськ, 2019. С. 152–154.

18. Колісніченко М. О., Колісніченко А. І. Зв'язок іншомовної та цифрової компетентностей у підготовці фахівців для освітньої галузі. *Сучасні філологічні дослідження: традиції та інновації*: матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної інтернет-конференції (Умань, 28 березня 2019). Умань, 2019. С. 135–137.

19. Кобилянська В. О., Колісніченко А. І. Використання аудіо- та відеоматеріалів з безкоштовних онлайн-ресурсів для вивчення англійської мови. *Інновації в сучасній освіті: український та світовий контекст*: матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Умань, 18–19 квітня 2019). Умань, 2019. С. 126–128.

*Опубліковані праці, які додатково відображають
наукові результати дисертації*

20. Колісніченко А. І. Preschool Education in Ukraine. *English language and culture*. Київ, 2017. № 4. С. 22–23.

21. Колісніченко А. І. Ефективність залучення учителів-предметників до викладання іноземних мов у початковій ланці голландської освіти. *Збірник наукових праць студентів та молодих учених*. Умань, 2018. С. 87–91.

АНОТАЦІЇ

Колісніченко А. І. Професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов в університетах Нідерландів. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Умань, 2020.

Дисертаційне дослідження присвячено актуальній темі підготовки майбутніх учителів іноземних мов в університетах Нідерландів. Здійснено аналіз стану дослідженості наукової проблеми у вітчизняній і зарубіжній педагогічній теорії. Визначено передумови створення нідерландської педагогічної освіти, фактори впливу на становлення педагогічної освіти у країні, хронологічні етапи домінування певних методичних теорій іншомовної підготовки нідерландських учнів. Проаналізовано вплив освітніх реформ ХХ століття на вищу освіту та зміну підходів та методів викладання іноземних мов. Визначено етапи навчання, типи закладів для підготовки вчителів.

Виокремлено та конкретизовано організаційні та педагогічні засади професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у Нідерландах. Проведено комплексний порівняльний аналіз досвіду реформування сучасної нідерландської й української вищої педагогічної освіти, змісту підготовки вчителів іноземних мов на рівні навчальних планів та переліку дисциплін та особливостей оцінювання протягом навчання в українських та нідерландських університетах. Сформульовано практичні рекомендації для підготовки вчителів іноземних мов в Україні, на основі яких запропоновано ряд заходів, що спрямовані на підвищення якості освіти українських учителів іноземних мов.

Ключові слова: педагогічна освіта, професійна підготовка вчителів, майбутні вчителі іноземних мов, університети Нідерландів, освітні реформи, організаційно-педагогічні засади, європейські освітні стандарти.

Kolisnichenko. A. I. Future foreign language teacher professional training at the universities in the Netherlands. – Qualification research paper on the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of a candidate of pedagogical sciences (doctor of philosophy) in speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, 2020.

This dissertation is focused on the current issue of future foreign language teacher training at universities in the Netherlands. The scientific novelty of the results of this study consists in the identifying the organizational and pedagogical principles of professional future foreign language teacher training in the Netherlands which were defined for the first time; the periodization of the teacher education stages in the Netherlands and the relevance of their foreign language teacher training to the requirements of the European Higher Education Area according to recent changes in their pedagogical education were specified; directions for further development of the comparative pedagogy main principles and comparative analysis of the professional training of foreign language teachers experience in Ukraine and the Netherlands are identified.

A combination of interrelated methods was used to achieve the purpose of the research and to solve certain problems of the study: theoretical methods - theoretical and historical-logical analysis, synthesis, generalization and systematization were taken for the analysis of theoretical questions; comparative-historical and chronological methods were used for historical and retrospective analysis of approaches to the FLT training; the system-structural method was taken to identify and formulate a general justification of practical recommendations; empirical methods were used for pedagogical experience

studying and generalization and for analysis of educational and methodological documents; the method of comparative analysis was used at all stages of the study to compare data, analyse and synthesize the results which were obtained in order to formulate conclusions about the FLT training state in Ukraine and the Netherlands.

The analysis of the previous research findings concerned with educational problems in the national and foreign pedagogical theory was carried out. The prerequisites for the Netherlands teacher education foundation were determined, the influencing factors on the education formation were determined; the history of the Netherlands foreign languages teaching was investigated. The twentieth-century educational reforms impact on higher education and changes in foreign languages teaching approaches and methods were analysed. More detailed examining of the FLT training system at universities in the Netherlands made it possible to identify the types of educational institutions providing such training. Basic teaching qualifications, training levels and career opportunities for FL teachers have been identified.

The organizational principles of foreign language teacher training have been identified and specified, including compliance of foreign language teacher training with international requirements; focusing on promoting the profession of foreign language teachers; targeting the professional profiles of foreign language teachers; providing an alternative to foreign language teacher education through its flexibility and mobility; support for continuing education; the received qualification conformity of the education stage for professional activity; orientation on educational partnership. The pedagogical principles of the foreign language teachers training are distinguished in the system of pedagogical education in the Netherlands, including grounding on the standards of training of foreign language teachers; priming on a competent approach; focus on innovation and digitalization; focus on multilingualism; focus on internationalization.

A comparative analysis of the organizational and pedagogical basics of the FLT training in Ukraine and the Netherlands is carried out in several directions: normative educational provisions research and authorities control of their following by the both of countries; comparison of pedagogical bases, principles and the content of FLT education in Ukraine and the Netherlands. In this study were found that Ukrainian teacher education needs growth at the level of government support and funding.

The level of FL teaching in Ukrainian and Netherlands educational institutions is investigated. The analysis of the data shows that the fluctuations in the determined for comparison ratios of indicators in both countries were insignificant, but at the level of salaries of teachers (Netherlands>) and the number of students (Ukraine>) the differences are quite significant. Using as the example some of Netherlands universities of applied sciences and Ukrainian pedagogical universities, the FLT training programs content at the level of curricula and the list of subjects and features of assessment were compared. Considering the positive Netherlands pedagogical experience of successful educational reforms implementing, practical recommendations for the FLT training in Ukraine have been formulated, on their basis, the measures aimed at quality assurance of Ukrainian FLT education have been proposed.

Keywords: pedagogical education, future FLT training, universities in the Netherlands, educational reforms, organizational and pedagogical basics, European educational standards.